

УДК: 159.9 + 316.6

Зозуля Вікторія Олександрівна,
студентка факультету соціально-гуманітарних технологій, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Україна, Харків, 61002, вул. Кіричєва, 2, тел.: (095) 410 34 57, e-mail: vikki1936@mail.ru

ORCID: 0000-0001-7241-6564

Зозуля Виктория Александровна,
студентка факультета социально-гуманитарных технологий, Национальный технический университет “Харьковский политехнический институт”, Украина, Харьков, ул. Кирпичева, 2, тел.: (095) 410 34 57, e-mail: vikki1936@mail.ru

ORCID: 0000-0001-7241-6564

Zozulia Victoria Olexandrivna,
student of the faculty of humanities and social technologies, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”,

Ukraine, 61002, Kharkiv, Str. Kirpicheva, 2, tel.: (095) 410 34 57, e-mail: vikki1936@mail.ru

ORCID: 0000-0001-7241-6564

КОНФЛІКТ ПОТРЕБ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЙ АБРАХАМА МАСЛОУ ТА ДЖОНА БЕРТОНА: АРХЕТИПНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Стаття містить актуальну для сучасного світу інформацію за темою конфлікту потреб і його впливу на всі сторони людської життєдіяльності. Конфлікт потреб розглядається не тільки як внутрішньоособистісний аспект, але і як спосіб міжособистісної взаємодії на рівні конкретного індивіда і суспільства в цілому. Також дається архетипний аналіз конфлікту потреб, розглянутий у проведеному нами дослідженні, де архетип виступає давньою формою, наповненою спадковим значенням і потребностним видом взаємодії з навколишнім світом.

Ключові слова: конфлікт, конфліктна ситуація, потреба, ієрархія, несвідоме, концепція, архетип, архетипний аналіз.

КОНФЛИКТ ПОТРЕБНОСТЕЙ В РАМКАХ КОНЦЕПЦИЙ АБРАХАМА МАСЛОУ И ДЖОНА БЕРТОНА: АРХЕТИПИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация. Статья содержит актуальную для современного мира информацию по теме конфликта потребностей и его влияния на все стороны человеческой жизнедеятельности. Конфликт потребностей рассматривается не только как внутрличностный аспект, но и как способ межличностного взаимодействия на уровне конкретного индивида и общества в целом. Также дается архетипический анализ конфликта потребностей, рассмотренный в проведенном нами исследовании, где архетип выступает древней формой, наполненной наследственным значением и потребностным видом взаимодействия с окружающим миром.

Ключевые слова: конфликт, конфликтная ситуация, потребность, иерархия, бессознательное, концепция, архетип, архетипический анализ.

THE CONFLICT WITHIN THE CONCEPTS OF NEEDS ABRAHAM MASLOW AND JOHN BURTON: ARCHETYPAL ANALYSIS

Abstract. The article contains the current information for the modern world on the topic of conflict needs and its impact on all aspects of human activity. The conflict of needs is seen not only as intrapersonal aspect, but also as a way of interpersonal interaction at the individual and asociety. It reveals a causal relationship conflict and needs, their essence, the beginning of the analyzed those concepts by analyzing Abraham Maslow and John Burton. Also, given the archetypal analysis of conflict of needs considered in our investigation, which acts as an archetype ancient form filled with hereditary requirement value and type of interaction with the environment.

Keywords: conflict, conflict situation, need, hierarchy, unconscious, concept, archetype, archetypal analysis.

Постановка проблеми. Нереалізована потреба нерідко є головною причиною виникнення конфліктних ситуацій як на рівнях внутрішньо-особистісному та взаємодії людини із середовищем, так і в груповому спілкуванні. Постійне перебування в громадських місцях та взаємодія з іншими суб'єктами спілкування спонукає людину підключатися до конфліктних ситуацій, знаходячи

різні способи вирішення деструктивних моментів. Складність полягає в тому, що індивід має суб'єктивне забарвлення при спілкуванні, прийнятті рішень, тому прогнозувати точність дій, скоєних ним у майбутньому, передбачити важко і можна навіть сказати – неможливо. Цей фактор ускладнюється ще й тим значенням, що конфліктний процес найчастіше присутній у взаємозв'яз-

ку з проблемою потреб, при їх неминучому зіткненні всередині людини, або ж поза неї, при вербальній взаємодії з іншими індивідами. Прийти до розуміння в таких умовах вкрай важко, кожен учасник спілкування дивиться на ситуацію зі своєї точки зору, знаходиться у собі, деформує інформацію, що надходить із зовні, і відтворює вже свідомо перекручену версію запитуваної відповіді. Багато конфліктів світового масштабу виникали між угрупованнями людей з різними думками, бажаннями, ідеалами і потребами. Потреба являє собою константу людського буття, з нею ми повинні рахуватися і її ми зобов'язані брати до уваги при різних діях.

Актуальність цього питання дає поштовх на більш конструктивне вивчення і розуміння всіх аспектів конфлікту потреб. Піднімаються питання первинного і глибинного, тому конфлікт потреб буде розглядатися безпосередньо у навчаннях Абрахама Маслоу і Джона Бертона при проведеному архетипного аналізу.

Аналіз досліджень та публікацій. Сучасна ситуація у світі висуває проблему ресурсів або життєвих потреб на одне з перших місць. Однією з найважливіших і первинних проблем, які зачіпають все людство і особистість зокрема, є проблема нестачі ресурсів або незадоволення життєвих потреб. Постійне напруження, викликане незадоволеністю сферою потреб, може призвести до м'язової скрутості, і в кінцевому підсумку, виплеску накопичених емоцій на суб'єктів взаємодії, або ж до внутрішньоособистісних конфліктів, які загрожували б існуванню людини.

Конфлікт потреб, насамперед, зачіпає не тільки внутрішньоособистісний аспект, а й надає перманентний вплив на міжособистісні і міжгрупові відносини як на державному рівні, так і на рівні особистості в цілому. Незадоволеність потреби часто є причиною поганої працездатності людей в управлінській діяльності.

Нерідко невирішене питання про задоволення одночасно двох потреб може вплинути на кінцевий результат роботи людини, призвести до депресивних станів як політиків, академіків і лідерів великих комерційних компаній, так і людей, які працюють на заводах, вихователів, машиністів. Питання конфлікту потреб не має етнічних, расових обмежень, включаючи всі соціальні верстви населення всього світу [1]. Незадоволеність двох потреб одночасно вказує на взаємовиключний фактор; якщо незадоволена одна потреба, то іншу задовольнити буде неможливо. Тут важливо вказати на зміну поведінки людини внаслідок незадоволеності: дратівливість і неспокій, поява фізичного нездужання (головний, шлункові болі), так званої психосоматики. Психосоматика — напрям медицини і психології, що містить думку про первинне виникнення всіх хвороб, як слідства психологічних проблем і незадоволеності потреб, ігнорування факту існування будь-якого протиріччя [5].

У трудовому середовищі конфлікт потреб, який почався, важко вирішити і прийти до необхідного консенсусу як такого, бо порушуються особистісні цінності і одній зі сторін доведеться поступитися іншій для приведення в норму показника кон-

фліктності, хоча наслідки можуть бути вельми небажаними як для компанії, так і для самого працівника. При незадоволенні базисних потреб, їх безпідставність, у людини спостерігається дисоціація, відбувається переклад нереалізованої потреби в іншу, найчастіше у сферу безпеки, при цьому запускаються так звані механізми нападу або відступу. У критерії конфлікту як чинника, що сприяє його початку, найпоширенішим є напад, що представляє інстинкт самозахисту [3].

Вивчаючи наукові положення Маслоу, ми виділили приклад, коли людина не володіє повністю достовірною інформацією, бачить її суперечливість, сумнівається в її первинних джерелах, у неї з'являються характерні риси цинічного типу характеру. Втрачається віра в догми, зникає довіра до людей, не існує нічого постійного (взаємини, становище).

Згідно з ученням Маслоу, всі потреби мають ієрархічну модель побудови, обумовлену генетичним походженням. Уся ієрархія будується пірамідально і має поступальний характер:

1) фізіологічні потреби — спрага, сон, голод, укриття;

2) потреба в безпеці — довголіття і стабільність;

3) потреба у приналежності — повага і прийняття з боку навколишнього світу і людей;

4) потреба у самоповазі — значимість і компетентність;

5) потреба у самоактуалізації — реалізація свого потенціалу, талантів, умінь і навичок повною мірою.

У кожен часовий проміжок людина буде спрямована на задоволення

потреби, що є для неї більш значущою ніж усі інші. Просування по піраміді потреб може бути нерівномірним і уривчастим, але поки не будуть реалізовані усі потреби даної структури, особистісний потенціал буде прихований від людини. Перед тим як потреба наступного рангу стане найбільш значущим керівним фактором у поведінці людини, повинна бути задоволена потреба нижчого рівня. А. Маслоу порівнює людину із завжди незадоволеною твариною, яка керується своїми бажаннями.

На перше місце виступає первинна фізіологічна потреба, необхідна частина виживання людського виду. Людина голодна не бачить потреби більш важливої, ніж ситний обід. Коли голод приймає вторинний характер, на зміну йому приходить потреба у безпеці, що носить характер стабільності. Якщо ця потреба нереалізована, людська психіка приймає невротичний тип характеру. Існування вигаданого ворога і загроза постійного негативного контексту з боку оточуючих приймає глобальний характер. Присутність стабільності і розуміння спонукає індивіда вступати у соціальний контакт з оточуючими. Соціальний рівень має на увазі належність до групи людей, їх любові і прийнятті. Під впливом почуття нестачі цілісності ведуться пошуки соратників, друзів, з якими можна буде реалізувати цю потребу. Жага більш обґрунтованих і тісних відносин сприяє розширенню загального кола знайомих особистості, його розумовому та психічному розвитку в соціальному і особистісному плані. Існування поняття моралі і табу може істотно скоротити

темпи динаміки задоволення потреби у соціальному контакті, але при правильно сформованих позиціях індивід здатний подолати подібний бар'єр, що вибудовується людством століттями.

На передостанньому місці стоїть потреба у повазі інших і самоповага. Нормальний індивід, який не має патології, завжди буде шукати визнання інших для підтримки власної самооцінки і положення, яке посідає. Потреба завжди бути на висоті змушує людину самовдосконалюватися, добиватися недосяжних висот і відкривати раніше непізнане.

Потреба у реалізації своїх можливостей є найвищою точкою розвитку здорової людини. Індивід повинен постійно просуватися у напрямку самоактуалізації для досягнення максимуму своїх можливостей. Абрахам Маслоу виділив, що внутрішньо-особистісний конфлікт є сполучною між прагненням до самоактуалізації і реальним показником [4].

З позиції безпосередньо конфлікту проблему потреб розглядав знаменитий конфліктолог Джон Бертон, який здобув світову популярність за рахунок своїх досліджень у галузі попередження і запобігання тривалих конфліктних ситуацій між колективами та країнами. Основою і фундаментом вчення Бертон стало дослідження і модифікація піраміди потреб Абрахама Маслоу. Дослідивши піраміду, Бертон дійшов висновку, що людські потреби є першопричиною конфліктної взаємодії між людьми. Він також описував взаємодію конфліктів людини й те, як вони впливають на кінцевий результат конфліктної ситуації, зокрема і на

конфліктність окремої особистості або групи осіб. Таким чином, Бертон перевів наукові дослідження і дані на новий рівень, виділив конфлікт потреб як окрему тему, гідну розгляду громадськості і наукового світу.

Дж. Бертон розглядає пригнічені, нереалізовані потреби як головні збудники конфліктного початку як у первісному, так і в сучасному суспільстві протягом усієї історії. У своїх дослідженнях він виділив доповнення до існуючої концепції потреб Маслоу, як окремих частин, що потребують більш детального розгляду, і приписав: прагнення до вільного вибору, культурного слідування, до правильного розподілу ресурсів, повноцінного соціального життя. На відміну від Маслоу, Дж. Бертон вважав, що потреби не мають ієрархічної послідовності, вершинної самоактуалізації і фундаментальної фізіології у тому сенсі, в якому їх звикли вважати до цього. Усі потреби існують у рівних позиціях і впливають на мотиви, поведінку і орієнтири людини, тут не можна виділити якусь потребу, яка не є частиною індивіда в будь-який відрізок часу. Ці потреби не пригнічуються і не зникають з психіки людини, не можуть бути оскаржені предметом, служачи допоміжним заходом у вирішенні довгих і важких конфліктів. Кінцеве рішення буде прийматися відповідно до задоволеності або незадоволеності потреб. Якщо одна з них не буде реалізована, то достовірність прийнятого рішення не може бути взята за правду, так як не може бути точною та заключною.

Дж. Бертон критикує світоглядні погляди послідовників Фрейда, які

беззаперечно приймаються за правду, догму щодо причинного виникнення суспільного конфлікту. Однією з таких причин може послужити людська агресивність, яка, на думку Бертона, незмінна, завжди буде присутня у людській расі і цей факт затьмарює тему вирішення конфліктів. Такою самою, не менш важливою, є причина неповноцінності й недосконалості соціологічних інститутів, які не змінюються та існують століттями. Тут присутній вихід із сформованої ситуації, так як інститути можна відкоригувати і ввести відповідні зміни, але якими вони будуть і що саме потрібно змінити — невідомо. Спочатку індивід не може правильно коригувати свої дії. Тільки підлаштовуючись під загальноприйнятні людські стандарти, він може нормально взаємодіяти із соціумом, а його дії лише тоді вважаються правильними, коли поведінка відповідає нормі. Цього не було спочатку, ця людська сфера спілкування і може вважатися такою тільки при безпосередній взаємодії між істотами людського походження, у яких дії вважаються карними і неправильними, якщо є невідповідність загальним стандартам, вони не мають підкріплення і не підтримуються у людській поведінці. Дані догми були виділені послідовниками фрейдівського вчення і розкритиковані Бертоном, який крім двох кореневих виділяв і третє, більш значуще і чільне, здатне, на його думку, розв'язати конфлікт — це облік змін, що відбуваються на соціальному рівні з основними потребами людини. Проблема, якою б вона не була, не може вважатися вирішеною поки всі ос-

новні потреби, що представляють собою фундамент і опору людського і соціального здоров'я як фізичного, так і психічного, не будуть задоволені і реалізовані. Ця концепція була викладена Дж. Бертоном в його теорії запобігання і закінчення конфліктних дій, де головною умовою для вчинення цього діяння є невідкладне і неодмінне задоволення базових потреб [2].

Значною також є можливість не обговорювати тему складних конфліктних ситуацій при ймовірності цілеспрямованої дії, коли недолік і поразки інших є тріумфальним для одного з членів колективу. Вірогідним і розумним закінченням конфліктного протистояння є перемога всіх учасників без винятку з позитивним результатом. Правильна стратегія переговорів, партнерські відносини, логічно побудоване завершення дискусії, яке заміщає наявність будь-яких насильницьких методів при взаємодії, приводить до задовільного результату, для якого характерною і суттєвою ознакою є задоволеність і наповненість усіх сфер життя, зокрема сфери потреб. Певну невизначеність представляє питання, що стосується поняття базової потреби і прилеглих до неї сторін. Бертон не описує, чи залежні потреби одна від одної, як визначити, що являє собою базова потреба, чи може бути реалізована тільки одна потреба для реалізації всіх інших.

Узагальнюючи все сказане щодо теорій і концепцій Джона Бертона, можна виокремити суттєвий внесок в опис і розуміння причини конфліктів у соціальному середовищі та сподіватися на більш детальну і

структуровану роботу щодо узагальненості його навчань.

У рамках теми конфлікту потреб для більш розширеного розуміння причин і природи людського фактора була виділена архетипна сторона дослідження, представлена теорією Карла Густава Юнга про архетипи та їх значення. Аналізуючи праці К. Юнга, ми виокремили архетип, який є дією несвідомої частини на свідому. Архетип являє собою первородну природу людського початку і містить первісні інстинкти, спонукання, які прагнуть у свідому частину. Народжуючись, людина вже містить у собі всі наявні елементи всіх архетипів, можна сказати, що кожен індивід являє собою живу комплексність архетипів, його несвідому колективну складову та мудрість народу.

Юнг описував три частини, які являють собою уявлення про душу людини:

- несвідоме — представляє собою спогади;
- его — свідомо частина особистості;
- колективне несвідоме — унікальна за своєю суттю структура, що включає досвід, уміння і навички, які існують у кожній біологічній істоті. Це свого роду успадкування, що передається з покоління у покоління.

Як вже зазначалося, архетипи є неусвідомлюваною частиною психіки, проявляючи себе у зовнішньому світі, у поведінці людини, емоціях, почуттях, мотивах, маючи під собою проєкційний початок [9].

Архетип, хоч і є елементом несвідомого, все ж може усвідомлюватися у реальному житті, і коли подібне

відбувається, йде неусвідомленість і вплив архетипу на людину слабшає. Коли ж архетип не усвідомлюється, його вплив на людину залишається незмінним до моменту “затвердіння” у Персоні. Передаються архетипи безпосередньо, як порожнинні форми, наповнити які індивіду ще належить.

Саме Карл Юнг ввів поняття архетипу, описавши характерні йому особливості. Юнг розмежовував дві сфери несвідомого: особистісне, яке містить у собі життєвий досвід однієї людини, а також колективне, представлене спадковим фактором, унікальним у представників певного біологічного виду. Два основних шари у несвідомому: особисте несвідоме, що черпає свій зміст з досвіду життя конкретної людини, і колективне несвідоме, зміст якого успадковується і є універсальним у представників певного біологічного виду [10].

Архетипи існують ще з давніх часів, іноді усвідомлюються, але не мають точного опису та взаємозв'язку у народів усього світу. Він міститься у переказах і образах різних етнічних груп, відрізняючись історією і змістом, але маючи під собою певний сенс [7].

Его — архетип, який представляє центральну частину свідомого світу.

Персона — цей архетип є образ маски на подобу тієї, яку ми одягаємо при взаємодії із соціумом. Людина завжди прагне бути краще, ніж вона є насправді, намагаючись відповідати тій думці, яка про неї склалася у інших. К. Юнг описує маску як ту, яка не є частиною людини, його справжнім “Я”, але представляє його соціальний початок, зов-

нішній аспект діяльності, взаємодію з навколишнім світом. При цьому в архетипі спостерігається скритність справжнього “Я”, ігнорування індивідуальних якостей особистості, як спосіб подачі себе в найкращому світі, бути подібним усім іншим і не виділятися з натовпу.

Тінь — центр несвідомого людини, що являє собою негативну, глибинну частину його особистості.

Аніма і Анімус — архетипи, що представляють жіночу і чоловічу сторону кожного індивіда.

Самість — представляє цілісність людської натури, що об’єднує свідомість і несвідомість, цілі, прагнення особистості.

Юнг вказав у своїх працях, що архетипи є вираженням потреби людини в інформаційній культурі. Крім перелічених Карл Юнг виділив такі архетипи: Правитель, Герой, Мудрець, Коханець, Шукач, Дитина, Хранитель, Славний малий. Більш докладно архетипи будуть розглянуті у нашому дослідженні, про яке буде написано далі [11].

Формулювання цілей (мети) статті. Мета статті — вивчення сфери потреб людини і виникнення можливих конфліктних ситуацій внаслідок невідповідності потреб у міжособистісному і внутрішньоособистому аспекті, а також вивчення взаємозв’язку архетипу і потреби за допомогою архетипного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для більш фундаментального вивчення теми конфлікту потреб нами проведено дослідження, в якому було виявлено рівень реалізації потреб і їх актуальність серед студентів гуманітарних і тех-

нічних спеціальностей, також був проведений архетипний аналіз шуканих потреб. Вибірка включала в себе представників технічної спрямованості — програмістів та представників гуманітарних професій — лінгвістів. Ця вибірка була скомпонована не випадково, адже для проведення докладного дослідження потрібно більш достовірні та різнобічні дані, що показують порівняльний аналіз двох різносторонніх спрямувань людської діяльності та психічної спрямованості. Дослідження було проведено у Харкові 2017 р., в якому взяло участь 60 осіб ($n = 60$) у віці від 29 до 35 років. Для отримання інформаційної основи була використана методика “Ієрархія потреб” (модифікація І. А. Акіндінової), часто використовувана в роботах, які стосуються теми потреб. Даний тест був побудований на основі робіт Маслоу і його послідовників для виявлення актуальних для індивіда потреб матеріального, самоактуалізаційного характеру, що також включають потребу в безпеці. Мотиваційна сфера людської діяльності також входить у методику “Ієрархія потреб”, як складова досліджуваної області.

Менеджери великих компаній часто використовують цей тест для виявлення базисних потреб своїх співробітників. Отримана інформація служить механізмом перетворення, виявлення і запобігання конфліктним ситуаціям у робочому середовищі [6]. Фірми, які беруть за основу принцип довготривалого і високоякісного співробітництва, враховують наявність актуальних потреб у своїх підлеглих і партнерів по бізне-

су. Тому цінність і актуальність цієї методики як у професійному житті, так і в особистому являє собою велике значення [8].

Методика складається з 15 тверджень, які необхідно порівняти між собою, парним способом, перше з другим, перше з третім, перше з четвертим і т. д., поступово переходячи від одного стовпчика до іншого. У результаті відбувається обробка отриманої інформації відповідно до шкал – показників, що представляють собою базові потреби Маслоу (табл. 1).

Нами було виявлено, що актуальною потребою, яка характерна для двох груп досліджуваних віком від 29 до 35 років, є потреба у самоактуалізації, сама верхня ступінь реалізації людського потенціалу, досягнувши якої індивід розвивається на особистісному і духовному рівнях. Пройшовши всі попередні ступені

і досягнувши вершини, людина набуває життєву мудрість, аналізуючи підводить підсумки, намагається створити щось корисне для блага всього суспільства, займається пошуком сенсу власного буття.

Але, як видно з табл. 2, що представляє процентне співвідношення результатів усіх учасників експерименту, більш реалізованою групою досліджуваних, виходячи з робіт Абрахама Маслоу, є лінгвісти, які матеріалізують потреби більш вищого рангу, ніж програмісти, які не реалізували другу сходинку в ієрархії, пов'язану, насамперед, з первісним інстинктом.

Тут можна простежити, що у групі, в яку входять програмісти, внутрішньоособистісний конфлікт потреб між незадоволеністю потреби в упевненості, безпеці і бажанні реалізуватися. Цей конфлікт, насамперед, може проявляти себе на рівні внут-

Таблиця 1

Шкали потреб методики “Ієрархія потреб”

№ шкали	Потреба
1	Матеріальне становище
2	Потреба у безпеці
3	Потреба у міжособистісних зв'язках
4	Потреба у повазі з боку соціуму
5	Потреба у самореалізації

Таблиця 2

Процентне співвідношення результатів дослідження

№ пор.	Шкала потреб	Програмісти, %	Лінгвісти, %
1	Матеріальні положення	27	46
2	Потреба у безпеці	74	33
3	Потреба у міжособистісних зв'язках	42	62
4	Потреба у повазі з боку соціуму	58	69
5	Потреба у самореалізації	82	76

рішньоособистому, а далі це проявиться у зовнішній поведінці людини і може створити міжособистісний конфлікт.

Для більш детального вивчення результатів нашого дослідження була складена табл. 3, що показує результати реалізованості шкали потреб у ранговому порядку.

Для всебічного аналізу потреб людини і причинності конфлікту між ними нами було проведено порівняння базисних потреб з основними архетипами, які класифікував і описав у своїх роботах К. Г. Юнг. Кожному архетипу Юнг приписував потребу, відповідно, ми змогли провести паралель між архетипами і потребами та виявити, яка потреба якому архетипу відповідає, зробивши архетипний аналіз.

Потребі “матеріального становища” відповідає Коханець, який є представником фізіологічної характеристики, що втілює в собі сексуальну сторону життя. Архетип Зберігача, що містить необхідність комфортності і спокою життя, можливості розслабитися і побути в надійному місці є потреба у безпеці, в стійкості і впевненості. Потреба у міжособистісному спілкуванні знаходить відображення в архетипі Славний малий, важливим для яко-

го є соціальний зв'язок, можливість вербально висловитися з іншими індивідами, сталість, відносини, побудовані на дружелюбності, вірності, моральності, духовності і добросердечності. Людина з архетипом Героя буде шукати, насамперед, поваги серед собі подібних, прагнути завжди і в усьому перемагати, показувати свою майстерність і першість. До потреби, спрямованої на створення поваги до себе і ближніх, можна також віднести архетип Мудреця. Користуючись логічними висновками, здатністю тверезо дивитися на речі і безпосередністю розуму, він завойовує визнання оточуючих. Реалізація всіх цих потреб незмінно веде до самоактуалізації, представником яких може служити Шукач і Дитина. Перший займається постійним і невпинним розвитком своїх можливостей, пошуком свого шляху і життєвого призначення, робить відкриття, проявляючи таким чином свою неповторність. Дитина взаємодіє на інтуїтивному рівні, постійно знаходячи новизну в старому, радіючи кожному дню, створюючи дружню атмосферу навколо себе.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У ході дослідження спостерігався етап реалізації, на якому знаходилися індивіди, також

Таблиця 3

Реалізованість шкали потреб у ранговому значенні

Ранг	Програмісти	Лінгвісти
1	Потреба у самореалізації	Потреба у самореалізації
2	Потреба у безпеці	Потреби у повазі з боку соціуму
3	Потреби у повазі з боку соціуму	Потреба у міжособистісних зв'язках
4	Потреба у міжособистісних зв'язках	Матеріальне становище
5	Матеріальне становище	Потреба у безпеці

було визначено актуальні потреби, ґрунтуючись на яких можна робити припущення про стан і процеси, що відбуваються в особистій та професійній сфері. Потреба в самоактуалізації є важливою частиною людей, задіяних у даному дослідженні. У групи лінгвістів проглядається чітке розмежування: якщо подивитися, потреби більш вищого рівня, що відповідають, насамперед, за нематеріальне і духовне, то вони знаходяться на перших місцях, коли більш примітивні й інстинктивні показані на останніх.

У групи технічної спрямованості, представленої програмістами, помітна деяка непослідовність, спостерігається актуалізація теми, пов'язаної з реалізацією свого потенціалу і самоактуалізації, але в результаті обробки даних з'ясувалося, що потреба, яка відповідає за безпеку, займає друге місце за результатами (поступається на 8 % самоактуалізації). Вона знаходиться на більш нижчому щаблі, не є задоволеною на достатньому рівні і тому говорити про повну реалізацію самоактуалізації не доводиться. Незадоволення нижчої потреби не дасть змоги реалізуватися потребі вищого рівня і буде "гальмувати" її розвиток, переслідуване почуттям неповноцінності та незавершеності дії.

У результаті аналізу діяльності Абрахама Маслоу і Джона Бертона була розглянута проблема незадоволеності базисних потреб, яка здатна задіяти конфліктну ситуацію, що впливає на особисте життя людини і всього суспільства. Вивчення архетипів у ключі потреб дало ясне і структуроване розуміння причи-

ни початку конфлікту, можливість спрогнозувати його тривалість і плинність. Яснішою стала картина збудників і внутрішньоособистісних установок індивіда, його історичне значення та природний початок, яке і містить в собі архетип. Зрозуміло, дане спостереження має під собою наукове підґрунтя, але воно також вимагає подальшого розвитку для розуміння природи конфлікту в архетипному ключі.

Також хотілося би підкреслити одностороннє дослідження, яке змогла надати нам методика "Ієрархії потреб". Проблемою наукового масштабу є недостатня кількість емпіричних даних, так як не можна точно визначити, наскільки реалізована та чи інша потреба і прорахувати, як ці потреби взаємодіють між собою на внутрішньоособистісному і міжособистісному рівнях, хоча, до останнього, можна застосувати метод спостереження, як ключового джерела інформації. Висновком і подальшим побажання може служити вивчення теми конфлікту потреб, окремо потреб і пов'язаної з ними (у цій роботі) архетипіки, що підлягає вивченню і детальному аналізу з усіх боків і спрямувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Беляев И. А.* Целостность человека в аспекте взаимосвязи его способностей и потребностей / И. А. Беляев. — Оренбург: ОГИМ, 2011. — 360 с.
2. *Бертон Дж.* Конфликт и коммуникация / Дж. Бертон // Социально-гуманитарные знания. — 1999. — № 2. — 209–228 с.

3. *Жариков Е. С.* Психология управления. Книга для руководителя и менеджера по персоналу / Е. С. Жариков. — Москва: МЦФЭР, 2002. — 512 с.
4. *Маслоу А.* Мотивация и личность / А. Маслоу; пер. с англ. — Санкт-Петербург: Евразия, 1999. — 478 с.
5. *Решетникова К. В.* Конфликты и изменения в организационных системах: методологические и методические аспекты исследования / К. В. Решетникова; дис. ... канд. экон. наук: спец. 22.00.03. — Москва, 1996. — 134 с.
6. *Федорова И. О.* Межгрупповые конфликты в организации / И. О. Федорова // Справочник по управлению персоналом. — 2002. — № 11. — С. 93–112.
7. *Шарп Д.* Типы личности. Юнговская типологическая модель / Д. Шарп; ред. пер. З. В. Зеленский. — Санкт-Петербург: Б.С.К., 1996. — 216 с.
8. *Шепель В. М.* Руководитель и подчиненный: Конфликтные ситуации и их решение / В. М. Шепель. — Москва: Моск. рабочий, 1972. — 118 с.
9. *Юнг К. Г.* Психология бессознательного / К. Г. Юнг. — Москва: Канон, 1994. — 320 с.
10. *Юнг К. Г.* Человек и его символы / К. Г. Юнг. — Санкт-Петербург: Б.С.К., 1996. — 451 с.
11. *Юнг К. Г.* Душа и миф: шесть архетипов / К. Г. Юнг; пер. с англ. — Киев: Гос. библиотека Украины для молодежи, 1996. — 384 с.
12. *Юнг К. Г.* Психологические типы / К. Г. Юнг; пер. с нем. Софии Лорне / под общ. ред. В. Зеленского. — Санкт-Петербург: Ювента; Москва: Издат. фирма “Прогресс-Универс”, 1995. — 718 с.